

Koffer 'De Winkel van Sinkel'

Het was een hele gezellige morgen met mand "Winkel van Sinkel". Het waren zulke herkenbare attributen dat ik vaak hoorde van "oh ja" of "dat ken ik". De mand bestaat dan ook echt van een busje cichorei tot aan schoensmeer en van schoensmeer tot naai artikelen. Eigenlijk een klein warenhuisje.

In tegenstelling tot wat we meestal aanraden (één ding tegelijk), kun je op een zijtafeltje een 'winkeltje' inrichten.

Met deze koffer kun je alle kanten op. Veel attributen zitten ook in verschillende andere koffers, zodat de 'Winkel van Sinkel' een beetje een samenvatting van onze koffers is. Je kunt beginnen met het rijmpje van de Winkel van Sinkel, waar alles te koop is en de betreffende attributen hierbij gebruiken (hoeden en petten, het dameskorset, laxepillen en drop).

Mogelijke onderwerpen:

- als kind boodschappen doen met een boodschappen lijstje. In de winkel werden de uitgaven in een boek genoteerd en pas aan het eind van de week betaald
- petroleum, gas- en elektriciteitspenningen, kaarsen, reserve glaasjes en kousjes voor de petroleum- en gaslamp, elektriciteit stoppen voor de meterkast
- de verschillende winkeltjes en winkel aan huis, voddendoer, schillenboer, melkman (het rekje met de glazen flessen voor de deur) – zie hieronder
- kopen uit de grote voorraaddozen en flessen, geen kant-en-klare verpakkingen

Een beetje achtergrond informatie

De Winkel van Sinkel in Utrecht werd gebouwd tussen 1837 en 1839 en gevestigd op Oudegracht 158. Het bedrijf Winkel van Sinkel begon als een stoffenzaak in Amsterdam, waaruit na uitbreiding het eerste warenhuis ontstond. Het latere winkelgebouw in de stad Utrecht zou echter de naam echt vestigen. Deze winkel was namelijk nog een stuk uitgebreider en breder in assortiment dan de oorspronkelijke winkel in Amsterdam. Hoewel het in de eerste plaats een manufacturezaak was zonder zelfbediening, wordt de winkel wel gezien als het eerste warenhuis van Nederland en er was dan ook van alles te koop. Sinkel heeft als reclame-uiting toen het welbekende versje bedacht:

In de Winkel van Sinkel

Is alles te koop.

Daar kan men krijgen:

Mandjes met vijgen,

Doosjes pommade,

Flesjes orangeade,

Hoeden en petten

En damescorsetten

Drop om te snoepen

En pillen om te poepen

Winkel van Sinkel is een algemene term geworden voor winkels waar van alles te koop is.

Diverse winkeltjes

Supermarkten bestonden er vlak na de oorlog niet.

De kruidenier had diverse producten in open houten bakken uitgesteld zoals verschillende soorten bonen, suiker, zout en meelproducten. Koffiebonen kocht je los. Als je ze gemalen wilde hebben werden de bonen in een enorme koffiemolen gedaan en in een tijd van ja en nee had je gemalen koffie.

Bij de kruidenier kocht je ook gas- en elektramunten. Als je was vergeten munten te kopen en je zonder gas of licht zat, probeerde je bij de burens een munt te lenen. Met een oliestel kon je je wat koken betreft gelukkig nog altijd redden. In de elektrameter kon je ook voor een paar uur stroom een zilveren rijksdaalder gooien. Mensen van het G.E.B. haalden regelmatig de meters leeg en voorzagen het bakje daarna van een nieuw loodje als verzegeling. Sommige mensen probeerden door een magneet voor de wijzertjes van de klok te houden het stroom/gasverbruik te beïnvloeden.

Kruideniers- en suikerwerkenzaak

Snoepwinkeltjes waren belangrijk in het leven van een kind. Het kon zomaar zijn dat je een cent of een "hallefie" te besteden had. Als je je moeder had geholpen met het uitkloppen van de kleden of je was voor de groenteboer op pad geweest om radijs te verkopen. Meestal werd het geld meteen versnoept en niet gespaard. Voor sparen hadden de meesten geen geduld. Vandaar dat de jeugd niet vaak de kans kreeg om een ijsje te kopen, want ijs – zeker roomijs – was veel duurder dan snoep. Een zogenaamde 'spatsie' – een plak roomijs tussen twee koekjes – kostte bijvoorbeeld meer dan vijf cent en dat was dus nogal een uitgave voor een kind dat maar één of een halve cent te besteden had.

Het snoep lag op een speciaal ingerichte tafel of onder een glasplaat van een speciale toonbank, zodat je alles goed kon zien en uitkiezen welk snoep je wilde hebben. Er moest grondig over worden nagedacht, want je wilde natuurlijk optimaal profijt hebben van je geld. Bij de drogisterij rook het altijd zo schoon. De lekkerste drop verkochten ze daar: jujubes, salmiakdrop en dubbelzout. Ze hadden ook flessen op een schap staan met chemische producten zoals wasbenzine, ammoniak en aceton. Als iemand groene zeep wilde kopen werd er met een pollepel een schep uit een ton genomen en in een stuk grof papier verpakt.

De Gruyter – 'Snoepje van de week'

Een belangrijk element in de verkooppolitiek was het geven van 10% korting bij inlevering van de kassabonnen. De slagzin van De Gruyter luidde dan ook: *En betere waar en tien procent, alleen De Gruyter*. Hierdoor werden trouwe klanten beloond en had men een extra middel om de filiaalchefs te controleren. Omdat De Gruyter alleen producten van eigen merk verkocht waren de brutoprijzen toch niet te vergelijken met die van anderen.

In de jaren zestig bereikte het De Gruyter-concern zijn hoogtepunt. Er waren meer dan 550 winkels en bijna 7.500 personeelsleden. Het concern had levensmiddelenwinkels door het hele land verspreid.

De winkels van De Gruyter waren meestal op een hoek gevestigd en hadden vaak een opvallende architectuur, waardoor sommige voormalige winkels nog steeds te herkennen zijn. Als klantenbinder gaf De Gruyter vanaf 1948 elke week een klein cadeautje weg voor kinderen: het legendarische *Snoepje van de week*. Het werd geïntroduceerd toen na de Tweede Wereldoorlog de suiker van de bon ging en er te veel suiker in aanbod was. Bij enkele gulden aan boodschappen werd ongevraagd snoep voor de kinderen meegegeven. Later werd het "snoepje" een plastic speelgoedje, een spelletje, een poppetje of een boekje. Elke week iets anders. Een langdurige actie was die van kartonnen bouwplaten van huizen en gebouwen.

Wetenswaardigheden

- De Gruyter had de bijnaam *Piet de dief*, mogelijk vanwege het idee dat men de 10% korting zelf moest betalen, maar volgens een voormalige bezorger^[3] omdat de inhoud van een kilopak suiker door het zware papier iets minder dan 1 kg woog.
- Een mopje ten tijde van Duitse bezetting van Nederland in de Tweede Wereldoorlog luidde: *Wat is het verschil tussen Hiltler en De Gruyter?*
De Gruyter geeft 10% en betere waar. Hitler geeft 6 ¼ en Rommel.
- Een ellestok, ellemaat, maatstok of stokmaat: In de 19e eeuw werd stof nog afgemeten in ellen. Een el is afgeleid van de ellepijp (onderarm) en is ongeveer 69 cm. Nu zat er in de verschillende streken en steden in Nederland nogal wat verschil in de precieze maten van de el, zo was in Amsterdam een el 68,8 cm en in Twente 58,7 cm. De Haagse of gewone el was 69,4 cm. Dit werd de standaardmaat, die in 1725 is ingevoerd om accijns te kunnen heffen op stoffen. Een eeuw later, in 1820, werd in Nederland het metriek stelsel ingevoerd en werd de el gelijk gesteld met een meter. Dit metriek stelsel was wel gebaseerd op de meter, maar had Nederlandse benamingen, zoals bijvoorbeeld palm (= decimeter), duim (=centimeter) en streep (= millimeter).
- Doosje Tjoklat : wanneer je het doosje omdraait lijktb het net of een meisje in haar blote billen op een rots haar hemdje overe haar hoofd zit uit te trekken
- Pakje Camel sigaretten: als je naar de voorbenen van de kameel kijkt zie je Mannenken Pis staan!

Spreekwoorden en uitdrukkingen

<i>Hij kijkt of hij zijn laatste oortje versnoept heeft</i>	Hij kijkt heel ongelukkig: een oord is een oude munt
<i>cent van 't blad</i>	voor 1 cent snoep uitzoeken
<i>In het krijt staan</i>	Een geldschuld hebben. (Herkomst: de winkelier of waard schreef de schuld van een klant in het krijt op een lei.)
<i>Met dubbel krijt schrijven</i>	Te veel berekenen
<i>Het kwartje is gevallen</i>	Hij heeft het begrepen
<i>Iemand met gelijke munt terugbetalen</i>	Iemand op dezelfde (vervelende) manier behandelen, zoals hij ook bij een ander heeft gedaan
<i>Iets aan de man brengen</i>	Iets verkopen

Liedjes

Jarig Jetje zou trakteren

Jarig Jetje zou trakteren
Alle kind'ren van de klas
Jetje had wat uitgekozen
Waar ze zelf zo dol op was
Ulevellen bracht ze mee
Ieder kreeg er minstens twee

Refrein:

Ulevellen bracht ze mee
Ieder kreeg er minstens twee

Maar jawel, een stroom vriendinnen
Kwam ons Jetje tegemoet
Met de allerbeste wensen
Werd de jarige begroet
En ze vroegen, nog al glad
Wat of Jet in 't zakje had

Ulevellen? Even proeven
Eentje kwam er niet op aan
Nog één... Jetje's ulevellen
Gingen zoetjes naar de maan
En de klas, een gek geval
Kreeg warempel niemandal.

Een **ulevel** is een ambachtelijk snoepje dat alleen nog verkocht wordt in ambachtelijke winkels. Het is een vierkant stukje gestolde suiker. Destijds werden de ulevellen meestal in een papiertje verpakt met aan de binnenkant een gedicht, spreekwoord of een volkswijsheid. Die spreuk was vaak van lage kwaliteit en daardoor ontstond het woord Ulevellenpoëzie.